"شینجیاڭنڭ ئىتل ۋىيرەتىن تاعامدارى" سایاحات جاڭا مارکاسنا ایناللدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

قازىر سایاحاتشىلار 70% مولشەرىن يەلەيدى"، ـ دەدى ئېزىلات ئامىتىمىن تىلشىگە. ئېزىلات تانىمالى اقيدام سامساحاناسنڭ جاۋاپتىسى. 1988 ـ جىلى اكەسى يۇرۇڭقاش وزەنى بويىندا سامساحانا اشقان بولاتىن. 31 جىل وتە شقتى، سامساحاناڭ كولەمى بارعان سايىن كەڭەيىپ، اتاعى دا بارعان سايىن زورايدى، قازىر كۈننە تەك سامسانڭ وزىنەن شامامەن 3000دايى ساتىلادى.

جاقىنعى جىلداردان بەرى، ئېزىلات قاريدارلاردڭ اراسىندا تۇرلىشە اكسەنتتە سويلەيتىن سایاحاتشىلاردڭ قاتارىنڭ بارعان سايىن مولايعاندىعىن، ئەتۇس بولعاندا سامساحاناڭ جاننا توقتاعان سایاحات اۆتوبۇزدارىنڭ جانە سىرت جەردىڭ ئۇمىرى بار اۆتوكولىكتەردىڭ بارعان سايىن كوبەيگەندىگىن بايقايدى. سامساحاناڭ تيجارات ۇسىنىمىندا دا بىرتە ـ بىرتە وزگەرىستەر جارىققا شىعىپ، سایاحاتشىلاردڭ كەسكىنگە تۇسىرۇىنە مۇمكىندىگىنشە قولايلىلىق جاسادى، ايتالىق، اسپازعا تونارداى جاڭا شققان سامسانى الىپ شعىپ كەلە جاتىپ، "سامسا پىستى" دەپ ايعايلاۋدى ورنالاستىردى، وسى كەزدە باسىم كوپ سایاحاتشىلار دوۋىنىدە قسقا بەينە جازبا تاراتادى، سامساحاناڭ اتاعى السقا جەتىپ، سایاحاتشىلار دا كوبەيە ئەتۇستى.

"تاماقتانۇ، جاتىن ورىن، ئجۇرىس ـ تۇرىس، سایاحات، زات ساتىپ الۇ، كوڭىل اشۇ" سىندى سایاحاتتىڭ 6 فاكتورى ىشىندە "تاماقتانۇ" توتەنشە ماڭىزدى ورىنعا يە. قازىر كاۋاپ، تاۋىق قۇىرداعى، لاعمان، پالاۋ سياقتىلار ۋاكىل بولعان شینجیاڭنڭ ئىتل ۋىيرەتىن تاعامدارى سایاحاتشىلاردڭ "تاماقتانۇ" ماسەلەسىن شەشۇمەن بىرگە، ونان دا ماڭىزدىسى، شینجیاڭنڭ ايگىلى سایاحات تانسقىسىنا دا ايناللىپ، شینجیاڭ سایاحاتىن ارلەندىرە ئەتۇستى.

شینجیاڭعا سایاحاتتاي كەلگەندە تاۋىق قۇىرداعىنان ئدام تاتپاۋ، شىنىمەن، وكىنىش سانالادى، ساۋان تاۋىق قۇىرداعى شینجیاڭ تاۋىق قۇىرداعىنڭ ۋاكىلى، قازىر، ئتپتى، ساۋاننىڭ الىپ شققان ئتىل ۋىيرەتىن تاعام مارکاسى بولدى. ساۋان اۆداندىق مادەنيەت ـ دەنە تاربيە، رادیو ـ تەلەۋىزيا جانە سایاحات مەكەمەسى كاسىپ ساۋاتتى دامىتۇ ـــ ماڭىزدى جولدىڭ ئبرى"، ـ دەدى شيگوۋ اۆتونومدىق پارتكومنڭ ورىنباسار شۇجيى، اۆتو باستى ىعى حاي جيانشين. شيگوۋ اۆتونومدىق شۇيمو قىستاعى جەرگىلىكتى ورىن ارناۆلى دايىندالعان اۆتو ـ قىستاق سایاحات ئتۇيەنى، وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى تاعام وندىرىستى ماڭىزدى ئتۇيىنىڭ ئبرى، قازىر شارۋالار شاتتىعى سایاجايى سياقتى وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى تاعامجايلاردان 20سى بار.

ئتىل ۋىيرەتىن تاعامنڭ سایاحاتتى دامىتۇدىعى ماڭىزدى رولىن بايقاعاننان كەيىن، 2014 ـ جىلدان باستاپ داباڭچىڭ رايونى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى تانىستىرۇدى، ايگىلەۋدى شۇەجۇي مادەنيەت ـ سایاحات قيمىلىنا ەنگىزدى.

داباڭچىڭ رايونى عانا ەمەس، شینجیاڭنڭ جەر ـ جەرى وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدى التىن مارکاعا ايناللدىرىپ، سایاحاتشىلاردى كەلىپ سایاحاتاۋعا باۋرادى. ئتۇرلى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى ماڭىزدى مازمۇن ەتكەن مادەنيەت ـ سایاحات قيمىلدارى بىردەنەن كەيىن ئبرى جارىققا شقتى، ساۋان تورە تاباق ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدار مادەنيەت ـ سایاحات مەرەكەسى، "ەرتەگى شەكارا قالا. بۇرىشىن ئدامى" ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدار مەرەكەسى سایاقتى قيمىلداردڭ نقپال كۇشى دە بارعان سايىن زورايا ئتۇستى.

"ئبز ئتىل ۋىيرەتىن تاعام مەن سایاحاتتى ونارى ۋشتاستىرىپ، حوتان سایاحاتىنڭ جاڭا تانسقىسىن جاراتۇدامىز". حوتان ايماقتىق مادەنيەت ـ دەنە تاربيە، رادیو ـ تەلەۋىزيا جانە سایاحات مەكەمەسى كاسىپ سالاسىن دامىتۇ ئبولىمىنڭ ئبولىم باستىعى چىن سۇڭمەي مىنانى ئبلدىردى: حوتان ايماعى وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى ولشەمەندىرۇدى جانە مارکالاندىرۇدى نلگەرىلەتۇدە ئارى وسى قىزمەتتى نلگەرىلەتۇ ئۇشىن ئتىل ۋىيرەتىن تاعام قوعامىن دا قۇردى.

"سایاحات پەن ئتىل ۋىيرەتىن تاعامنڭ ۋشتاسۇى شینجیاڭ سایاحاتىنىڭ دامۇىنا تىڭ قوزعاۋشى كۇش جەتكىزدى". ئۇرىمجى اس ـ سۇ قىزمەت وتەۋ كاسىپ سالاسى قوعامنڭ باس حاتشىسى، جۇڭگو اسپازدىق قوعامى ۋلتتار اس ـ سۇى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار ئتوراعاسى باي جيڭتاڭ مىنانى ئبلدىردى: شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنىڭ سایاحاتتى دامىتۇعا ئتپتى دە جاقسى قىزمەت وتەۋى ئۇشىن، الدىمەن، شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنىڭ وزىندىك ەرەكشەلىگىن ساقتاۋ كەرەك، سونىمەن قاتار، ساپاسىن كوتەرۇدى ونان ارى مەقتاپ يگەرىپ، شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنىڭ اناعۇرلىم ولشەمەدەنۇىنە، جۇيەلىلەنۇىنە، مارکالانۇىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك.

بالىق تاعامجايىنىڭ ماڭدايشالىعى ايرىقشا كوزگە تۇسەدى. ەسەپتەپ كەلگەندە، ما دىگۇيدىڭ بۇل ارادا دۇكەن اشقانىنا 10 جىل بولعان. كۇندىز كەلىپ تاماقتاناتىندارداڭ كوبى جەرگىلىكتى ادامدار، ال كەشتە سایاحاتشىلار باسىم كوپ ساندى يەلەيدى. قازىر ما دىگۇي بالىق تاعامجايىنىڭ اتى السقا تارالدى، كوپ ساندى كەزدە ىشكى وڭىرلەردەن كەلگەن سایاحاتشىلار قول تەلەفوندىعى سۇرەتكە قاراپ نزدەپ كەلىپ، ارناۆلى قاقتالعان بالىق بۇيىرتادى. 10 جىلدا ونىڭ دۇكەنى 30 نەشە شارشى مەترەدەن كەڭەيىپ 100 نەشە شارشى مەترگە جەتتى، ونىڭ سىرتىندا 8 قىزمەتكەر جالداپ، سىجي كەشكى بازارىندىعى 120عا جۇىق دۇكەننىڭ ىشىندە اتى ەڭ ايگىلى دۇكەنگە اينالدى.

قازىر جەر ـ جەر جەرگىلىكتى ەرەكشەلىكتەگى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى الىپ شعىپ، سایاحات كاسىبىنىڭ دامۇىنا تىڭ جول اشتى، كوپتەگەن ادام وسى جولدى باسىپ سایاحات كاسىبىمەن شۇعىلدانىدى. بيىل الدىڭعى جارتى جىلدا شینجیاڭنڭ سایاحات كاسىبىندە تىڭنان 32 مىڭنان استام ادام جۇمىستانعان، مۇنىڭ ىشىندە اس ـ سۇ سالاسىنڭ ئوزى قىرۋار جۇمىستانۇ ورايىن جاراتتى.

■ سایاحات + ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدى جاقسى ۋشتاستىردى

8 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى ئۇرىمجى قالاسى داباڭچىڭ رايونىنىڭ 7 ـ كەزەكتى شۇەجۇي مادەنيەت ـ سایاحات. ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدار ايتالىعى قيمىلى داباڭچىڭ رايونى شيگوۋ اۆتونومدىق باستالدى، شینجیاڭنڭ ئشى ـ سىرتىنان كەلگەن سایاحاتشىلار شۇەجۇيدى تاماشالاپ، شۇەجۇي تەرۇدەن سىرت، قاقتاعان ئبۇتىن قوي ەتى، جياۋماجي سياقتى 40 نەشە ئتۇرلى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامنان ئدام تاتا الادى. مۇنىڭ ىشىندە جاڭاشا تاعام ـــ"شۇەجۇي قوسپ پىسىرىلعان جۇمىرتقا" كوپتەگەن سایاحاتشىلاردى قىزىقتىردى.

"شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارى ئتۇرلى ـ ئتۇستى، شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنان پايدالانىپ سایاحاتتى دامىتۇ ـــ ماڭىزدى جولدىڭ ئبرى"، ـ دەدى شيگوۋ اۆتونومدىق پارتكومنڭ ورىنباسار شۇجيى، اۆتو باستىعى جەرگىلىكتى ورىن ارناۆلى دايىندالعان اۆتو ـ قىستاق سایاحات ئتۇيەنى، وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى تاعام وندىرىستى ماڭىزدى ئتۇيىنىڭ ئبرى، قازىر شارۋالار شاتتىعى سایاجايى سياقتى وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى تاعامجايلاردان 20سى بار.

ئتىل ۋىيرەتىن تاعامنڭ سایاحاتتى دامىتۇدىعى ماڭىزدى رولىن بايقاعاننان كەيىن، 2014 ـ جىلدان باستاپ داباڭچىڭ رايونى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى تانىستىرۇدى، ايگىلەۋدى شۇەجۇي مادەنيەت ـ سایاحات قيمىلىنا ەنگىزدى.

داباڭچىڭ رايونى عانا ەمەس، شینجیاڭنڭ جەر ـ جەرى وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدى التىن مارکاعا ايناللدىرىپ، سایاحاتشىلاردى كەلىپ سایاحاتاۋعا باۋرادى. ئتۇرلى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى ماڭىزدى مازمۇن ەتكەن مادەنيەت ـ سایاحات قيمىلدارى بىردەنەن كەيىن ئبرى جارىققا شقتى، ساۋان تورە تاباق ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدار مادەنيەت ـ سایاحات مەرەكەسى، "ەرتەگى شەكارا قالا. بۇرىشىن ئدامى" ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدار مەرەكەسى سایاقتى قيمىلداردڭ نقپال كۇشى دە بارعان سايىن زورايا ئتۇستى.

"ئبز ئتىل ۋىيرەتىن تاعام مەن سایاحاتتى ونارى ۋشتاستىرىپ، حوتان سایاحاتىنىڭ جاڭا تانسقىسىن جاراتۇدامىز". حوتان ايماقتىق مادەنيەت ـ دەنە تاربيە، رادیو ـ تەلەۋىزيا جانە سایاحات مەكەمەسى كاسىپ سالاسىن دامىتۇ ئبولىمىنڭ ئبولىم باستىعى چىن سۇڭمەي مىنانى ئبلدىردى: حوتان ايماعى وزىندىك ەرەكشەلىكتەگى ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىدى ولشەمەندىرۇدى جانە مارکالاندىرۇدى نلگەرىلەتۇدە ئارى وسى قىزمەتتى نلگەرىلەتۇ ئۇشىن ئتىل ۋىيرەتىن تاعام قوعامىن دا قۇردى.

"سایاحات پەن ئتىل ۋىيرەتىن تاعامنڭ ۋشتاسۇى شینجیاڭ سایاحاتىنىڭ دامۇىنا تىڭ قوزعاۋشى كۇش جەتكىزدى". ئۇرىمجى اس ـ سۇ قىزمەت وتەۋ كاسىپ سالاسى قوعامنڭ باس حاتشىسى، جۇڭگو اسپازدىق قوعامى ۋلتتار اس ـ سۇى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار ئتوراعاسى باي جيڭتاڭ مىنانى ئبلدىردى: شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنىڭ سایاحاتتى دامىتۇعا ئتپتى دە جاقسى قىزمەت وتەۋى ئۇشىن، الدىمەن، شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنىڭ وزىندىك ەرەكشەلىگىن ساقتاۋ كەرەك، سونىمەن قاتار، ساپاسىن كوتەرۇدى ونان ارى مەقتاپ يگەرىپ، شینجیاڭنڭ ئتىل ۋىيرەتىن تاعامدارىنىڭ اناعۇرلىم ولشەمەدەنۇىنە، جۇيەلىلەنۇىنە، مارکالانۇىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك.

ۋلتتىڭ گۇلدەنۇى جولىندا . ەرجۇرەك قۇربانداڭ شاجىرەسى

لین بوچۇي: "قارت جاۋىنگەر" قاشاندا توڭكەرىستىڭ ەڭ الدىڭعى لەگىندە تۇرادى

شینحۋا اگەنتسىگىنىڭ 7 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى چاڭشادان بەرگەن حابارى (ئتلشى يۋان رۇتيەڭ). حۇنان چاڭدىنىڭ لينلي اۆدانى شيۇمەي قالاشىعى لياڭشۇيجيڭ قىستاعىندا، جاسىل اعاشتارمەن قورشالعان ئبىر تيپتىك چيڭ ئداۆرى ۋلگىسىندەگى ئۇي بار، ول جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ يان ـ اندىداعى 5 بەدەلدى قارتتىڭ ئبىرى بولعان لین بوچۇيدىڭ بالالىق شاعى مەن ئوسپىرىم كەزىندە تۇرمىس كەشىرگەن، ۋىيرەنگەن جەرى.

لین بوچۇيدىڭ سۇرەتى (مانەريال سۇرەت).

□شینحۋا اگەنتسىگى تاراتقان.

بيىل 6 ـ ايدىڭ سوڭىندا لین بوچۇيدىڭ ەجەلگى تۇراعى كورىنىس اۆماعىنىڭ ىشىندە لین بوچۇيدىڭ ئومىرى تۇرالى كورمە سارايى رەسمي اشىلدى. ادامدار كورمە زالىندا كورمە تەرەزەسى الدىندا تۇرىپ، ئتۇسىندىرۇشىنىڭ "توڭكەرىستىك قارت جاۆىنگەر"دىڭ ايتاعاسىن ئومىرى جونىندەگى تۇسىندىرمەسىن دەن قويا تىڭداۆدا.

لین بوچۇي بۇرىنعى اتى لین زۇحان، حۇنانىنىڭ لينلينەن، 1886 ـ جىلى دۇنيەگە كەلگەن. ئوسپىرىم كەزىنەن باستاپ، ول چيڭ پاتشالىعى ۋكىمەتىنىڭ شىرىكتەشۇى مەن ۋلت باسىنا تونگەن اۆىر اپاتتى كوزىمەن كورىپ، وتاننىڭ، حالقتىڭ قامىن ويلايدى. 1904 ـ جىلى كوكتەمدە لین بوچۇي شىعىستاعى جاپونياعا بارىپ، وتاندى، حالقتى قۇتقارۇدىڭ اقيقاتى جايلى نزدەنىپ، توڭكەرىستىك يدەيالىق اعىمىنىڭ نقپالىمەن تۇڭمىڭحۇيىنا مۇشە بولىپ، توڭكەرىس امالياتى بارىسىندا بىرتىندەپ مارکسيزمدى قابىلدايدى. سودان باستاپ لین بوچۇي ئومىر بويى جىگەر ـ قايراتىن جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىق ىستەرىنە ارنايدى.

1920 ـ جىلى 8 ـ ايدا لین بوچۇي لي داجاۆدىڭ، چىن دۇشيۇدىڭ تانىستىرۇىمەن شاڭحايداعى جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ باستاپقى كەزەڭدەگى ۋىيمنا كىرىپ، ەڭ الماشقى پارتيا مۇشەسىنىڭ بىرىنە اينالادى. 1927 ـ جىلى ۋلى توڭكەرىس ساتىسىزدىككە ۇشىراعان سوڭ، لین بوچۇي نانچاڭ كوتەرىلىسىنە قاتىناسادى. 1933 ـ جىلى ورتالىق توڭكەرىس بازاسىنا كىرىپ، ىلگەرىندى ـ كەيىندى جۇڭحۋا سوۋەتتىك رەسپۇبليكاسى ۋاقىتشا ورتالىق ۇكىمەتى حالق شارۋاشىلىعى مينيسترلىگىنىڭ مينيسترى، قازىنا مينيسترلىگىنىڭ مينيسترى بولادى، سونىمەن بىرگە 1934 ـ جىلى 10 ـ ايدا ۇزاق جورىققا قاتىناسادى.

ۇزاق جورىققا قاتىناسقان كەزدە، لین بوچۇي 50 جاسقا تاياپ قالعان ەدى. ۇزاق جورىق بارىسىندا، لین بوچۇيدە بەس اسىل بولعان، ولار: تاياق، قالپاق، ۇشوپ شاقاي، استىق قالتا، اسكەري سومكە. ول ۇنەمى: "بەس اسىلدىڭ بولسا جورىقتا، جەتەسىڭ قاشاندا ماقساتقا" دەيدى. ئار رەتكى جورىق كەزىندە، لین بوچۇي ۇنەمى ئبىر قولىنا كىشكەنە پانار شام ۇستاپ، ئبىر قولىنا رۇيجينەن اكەلگەن تاياعىن تايانىپ، جولداستارعا قارايلاسادى. قىزىل ارمياڭنڭ ايەل جاۆىنگەرى لي جيانجىن وتكەندى ەسكە الىپ بىلاي دەيدى: "ول كىشكەنە پانار شامدى ئوز باسىنا عانا ىستەتپەي، قايتا جارىعىن كوبىنەسە كوپشىلىككە ئتۇسىردى".

1937 ـ جىلى 9 ـ ايدان 1949 ـ جىلعا دەيىن لین بوچۇي شانشي ـ گانسۇ ـ نەڭشيا شەكارا رايوندىق ۇكىمەتتىڭ ئتوراعاسى بولىپ، شانشي ـ گانسۇ ـ نەڭشيا شەكارا رايونىن بەكەمدەۋ مەن دامىتۇعا ماڭىزدى ۇلەس قوسادى. 1937 ـ جىلدان باستاپ ول كوپ رەت گومىندانڭ مەن كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ كەلىسسوزىندە جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ ۋاكىلى بولادى، ارتىنان تاعى حالق ئماسلىحات القاسىنىڭ مۇشەسى بولىپ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى ۇلتتىق بىرلىكساپ قىزمەتىن بەلسەندى ورىستەتەدى. جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان سوڭ، لین بوچۇي ورتالىق حالق ۇكىمەتى كوميتەتىنىڭ باس حاتشىسى بولادى. 1954 ـ جىلى مەملەكەتتىك حالق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار باستىعى بولادى. 1960 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى ناۆقاستان بەيجيڭدە قايتىس بولادى.

لین بوچۇي جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ ئبىرى، سوندداي ـ اق تارتىپتە قاتاڭ بولۇدىڭ، ۇكىمەت ىسىندە كىرشىكسىز بولۇدىڭ ۇلگىسى. ول كەزىندە ئوزىنىڭ كۇندەلىگىنە بىلاي دەپ جازعان: ئبرىنشى، پارتيا ۇستاۆىنا، پارتيا تارتىبىنە بويسۇنامىن. ەكىنشى، داڭدايسۇدان، توقمەيىلسۇدەن قاتاڭ ساقتانامىن. ئۇشىنشى، ئسوزسىز، جۇيەلى تۇردە باقىلاۆ بولۇ كەرەك. ئتورتىنشى، مارکسيزم ـ لەنينيزم يدەيالىق تاربيەسىن كۇشەيتەمىن.

"لین بوچۇي جولداستىڭ ئومىرى تۇبەگەيلى توڭكەرىستىك ئومىر، كاسىپتىك توڭكەرىسشىنىڭ كۇرەسكەرلىك ئومىرى". لينلي اۆداندىق لین بوچۇي ەجەلگى تۇراعى ەسكەرتكىش سارايىنىڭ باستىعى يان چيڭتاۆ بىلاي دەدى: مەيلى كونە دەموكراتيالىق توڭكەرىس كەزىندە بولسىن، الدە جاڭا دەموكراتيالىق توڭكەرىس كەزىندەگى، سوتسياليستىك توڭكەرىس كەزىندەگى، لین بوچۇي قاشاندا توڭكەرىستىك كۇرەستىڭ ەڭ الدىڭعى لەگىندە تۇرىپ، ئوزىنىڭ توڭكەرىس ىستەرىنە ارقىلى تاريحتىڭ قاتاڭ سىنىنان ئوتىپ، جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىق ىستەرى ئۇشىن وشپەس ۇلەس قوستى.

حۋاچياۆلاردىڭ تۇى چىن جياگىڭ

شینحۋا اگەنتسىگىنىڭ 7 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى فۇجوۋدان بەرگەن حابارى (ئتلشىلەر دىڭ چيانچيان، چىن حۇڭ ـ ي). چىن جياگىڭ، 1874 ـ جىلى فۇجيانىنىڭ تۇڭان اۆدانى رىندىلي جيمەيشىدا دۇنيەگە كەلگەن، ئوسپىرىم كەزىندە سينگاپۇرعا بارىپ اكەسىنە ىلەسىپ ساۆدا ىستەگەن. 20 جاسىندا ول اۆلىنا قايتىپ ۇيلەنەدى ئارى 2000 يۋان قارجى شعارىپ جيمەيدە تيجاي مەكتەبىن قۇرادى.

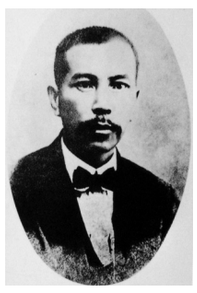

چىن جياگىڭنىڭ سۇرەتى.

□شینحۋا اگەنتسىگى تاراتقان.

1904 ـ جىلى اكەسىنىڭ كاسىپورنى كۇيرەگەندىكتەن، 30داعى وردا بۇزار شاعىندا چىن جياگىڭ اناناس ئوسرۇ، مانەرلەۋ كاسىبىمەن جۇمىس باستايدى ئارى كاۆچۇكتى ارالاستىرىپ ەگۇدە ناتيجەلى بولىپ، شارۋاشىلىعى شالقيدى. 1907 ـ جىلى ول اكەسىنىڭ قارىزىن قايتارىپ، حۋاچياۆلار قوعامىندا بەدەلگە يە بولادى. وسدان كەيىن، چىن جياگىڭ كاۆچۇك كاسىبى تيجاراتىن نەگىز ەتىپ، قوسىمشا كۇرىش تيجاراتى كاسىبى، سۇ تاسىمالى كاسىبى سياقتى كوپ كاسىپتەرمەن اينالسادى، 1925 ـ جىلدىڭ الدى ـ ارتىندا ىستەرى شىرقاۆ شەككە جەتەدى.

سۇن جۇڭشاننىڭ ەدەموكراتيالىق توڭكەرىس يدەيا اعىمىنىڭ نقپالىندا، چىن جياگىڭ 1910 ـ جىلى كوكتەمدە جۇڭگو تۇڭمىڭحۇيىنا كىرىپ، شينحاي توڭكەرىسى قوزعالىسىنا جانە فۇجيان ولكەلىك قازىناعا زاتتىق جاقتان كومەك كورسەتەدى.

1912 ـ جىلى چىن جياگىڭ قاتارلىلار جيمەي باستاۆىش مەكتەبىن قۇرادى، كەيىن ىركەس ـ تىركەس ورتا مەكتەپ، پەداگوگيكالىق مەكتەپ، بالاباقشا قۇرادى، سوندداي ـ اق جيمەي سۇ ونىمدەرى تەڭىزشىلگى، ساۆدا ئپانى، ەگىنشىلىك ـ ورمانشىلىق اعارتۇى سياقتىلاردى قۇرىپ، ئتۇرلى مەكتەپتەر مەن الۇمەتتىك قۇرىلىمدارىدى قامتىعان جيمەي وقىتۇ قىستاعىن قالىپتاستىردى. چىن جياگىڭ "وقۇ ـ اعارتۇدىڭ مەملەكەتتى گۇلدەندىرۇ نەگىزى، وقۇ ـ اعارتۇ ئىسىن گۇلدەندىرۇدىڭ حالقتىڭ بورىشى" ەكەندىگىنە كامىل سەندى. ول جۇڭگو مەن شەتەل ۇلگىسى بىرلەستىرىلگەن "جياگىڭ قۇرىلىسى" ئوزى جوباڭا، باقىلاپ سالدىردى ئارى ايگىلى وقىتۇشىلاردى ۇسىنىس ەتىپ، 1921 ـ جىلى شيامىن داشۇەسىن قۇرادى.

1928 ـ جىلى جاپونيا جينان قاندى وقيعاسىن تۇدىرعاننان كەيىن، چىن جياگىڭ حۋاچياۆ قوعامىنا باسشىلىق ەتىپ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرىپ، وتاندى قۇتقارۇ قوزعالىسىن ورىستەتەدى. 1937 ـ جىلى 10 ـ ايدا ول "مالاياداعى سينگاپۇر حۋاچياۆلاردىڭ وتاننىڭ جارالانعان اسكەرلەرىنە، بوسقىنداردىنا جىلۇ جيۇ جينالىسى كوميتەتىن" ۇيىمداستىرىپ قۇرىپ، وعان ئتوراعالىق مىندەت وتەيدى. كەلەسى جىلى 10 ـ ايدا ول وڭتۇستىك تەڭىز ئوڭىرىنىڭ جەر ـ جەرىندەگى حۋاچياۆلار ۋاكىلدەرىمەن بايلانىس جاساپ، سينگاپۇردا "وڭتۇستىك تەڭىز ئوڭىرى حۋاچياۆلارىنىڭ وتان بوسقىندارىنا جىلۇ جيۇ باس قوعامىن" قۇرىپ، ئتوراعالىققا كورسەتىلەدى. چىن جياگىڭ باستاماشىلدىقپەن جىلۇ اقشا اتاپ، زايوم ساتىپ الىپ، زات ۇسىنىپ، دەن قويا جوسپارلاپ، ۇيىمداستىرىپ، وڭتۇستىك تەڭىز ئوڭىرى حۋاچياۆلار باس قوعامىنىڭ قىسقا عانا 3 جىلدان استام ۋاقىتتا وتان ئۇشىن شامامەن 400 ميللىون يۋاننان استام مەملەكەت اقشاسىندىق قاراجات توپتاۆنا مۇمكىندىك جاسايدى. مۇنان سىرت، ول جەر ـ جەردىڭ جىلۇ جيۇ قوعامىنىڭ الدىڭعى شەپتەگى جاۆىنگەرلەرگە قىسقى كيىم ـ كەشەك، ئدارى ـ دارمەك، اۆتوكولىك سياقتى زاتتاردى جىلۇعا بەرۇگە ۇيىمداستىرادى ئارى سينگاپۇردا جانە چۇڭچيڭدە قارجى قوسىپ، ئدارى ـ دارمەك جاساۆ زاۆودىن قۇرىپ، الدىڭعى شەپتى ئدارى ـ دارمەكپەن تىكە قامدايدى.

1939 ـ جىلى چىن جياگىڭ ەل ئشىنىڭ ۇسىنىسىمەن ۋاكىلدىك رەتىندە 3200دەن استام حۋاچياۆ مەحانيكا جۇمىسكەرىن (اۆتوكولىك شوفەرى جانە رەمونتشى) قابىلداپ، ەلگە قايتىپ قىزمەت وتەيدى. جاڭادان اشىلعان يۇننان ـ بيرما تاس جولىندا جۇڭگونىڭ جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۇىنا شۇعىل قاجەتتى زاتتاردى تاسىمالدايدى. 1940 ـ جىلى ول وڭتۇستىك تەڭىز وڭىرىندەگى حۋاچياۆلاردىڭ ەلگە قايتىپ كەلگەندەرىنەن حال سۇراۆ ۇيىرمەسىن ۇيىمداستىرىپ، چۇڭچيڭ، يان ـ ان سياقتى جەرلەرگە احۋال ۇعىسا بارادى ئارى لەكسيا سويلەپ، جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ باسشىلىعىنداعى شانشي ـ گانسۇ ـ نەڭشيا شەكارا رايونىنىڭ جاڭا جاعدايىن القاپ، "جۇڭگونىڭ ئۇمىتى يان ـ اندا" دەپ قارايدى.

1945 ـ جىلى جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن، چىن جياگىڭ سينگاپۇرعا قايتادى. ماۆ زىدۇڭ وعان: "حۋاچياۆلاردىڭ كوسەمى، ۇلتتىڭ داڭقتى" دەپ ارناۆ ئسوز جازادى. 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدا ول ماۆ زىدۇڭعا تەلەگراممە جولداپ، جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ جاڭا ساياسي كەڭەس ئماجلىسىن اشۇ جانە بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۇ ۇسىنىسىنا ئۇن قوسادى. جاڭا جۇڭگو قۇرىلعانىنان كەيىن، چىن جياگىڭ ەلگە قايتىپ كەلىپ قونىستانادى، ىلگەرىندى ـ كەيىندى ورتالىق ۇكىمەتىنىڭ مۇشەسى، حۋاچياۆ ىستەرى كوميتەتىنىڭ مۇشەسى، حۋادۇڭ اسكەري ـ اكىمشىلىك كوميتەتىنىڭ مۇشەسى، مەملەكەتتىك حۋاچياۆلار بىرلەستىگىنىڭ ئتوراعاسى مىندەتىن اتقارادى. 1961 ـ جىلى 8 ـ ايدا چىن جياگىڭ ناۆقاس سەبەبىنەن بەيجيڭدە قايتىس بولىپ، شيامىن جيمەي اۆيۇان باقشاسىنا جەرلەنەدى.